

Moeilijke vraag 3: “Waar komt het kwaad vandaan?”

Orde van dienst:

Welkom en inleiding: Heel groot onderwerp.

Zingen: Psalm 88: 1, 4

Votum en zegengroet

Zingen: GK 150

Gebed

Inleiding: We weten niet alles.

Terug naar het begin.

Lezen: Genesis 3

Zingen: GK 27

We zijn niet de eersten die hierover nadenken: Lezen Zondag 3.

Preek

Zingen: “Zie de mens” van Sela

“Belijdenis” van Sela.

Gebed

Collecte

“Ik zal er zijn” van Sela

Zegen.

Welkom en inleiding:

Soms lijkt het leven een groot schaakspel. Strijd tussen wit en zwart. Licht en donker. Goed en kwaad. En wat lijkt zwart vaak sterk.

Dia 2

Binnen dat schaakspel voel je je een kleine pion.

Dia 3

Je wordt geboren, terwijl de strijd al eeuwenlang aan de gang is.

Je kunt er vaak zo weinig aan doen.

Vol pijn hoor je de berichten over de wreedheden van IS of van vluchtelingen, die verdrinken op de Middellandse zee. Je hoort over corrupte FIFA-bonzen. Over een man, die doorrijdt na een dodelijk ongeluk. En de dood is overal aanwezig als een dreigende schaduw over het leven. En jij voelt je een kleine pion op het schaakbord van het leven.

Dia 4

Wat heb jij ermee te maken? Wat kun je eraan doen?

En dan komt op een dag die moeilijke vraag op: “Waar komt het kwaad vandaan?”.

Is het van God of alleen van de satan of van mensen?

Een vraag, die vooral heel dringend is, als je in een goede God gelooft en een goede schepping. Want als alles goed was in het begin, als God goed is, hoe kan er dan een satan ontstaan?

De Bijbel gaat op die vragen in.

Het is heel bijzonder om te merken, dat de Bijbel het kwaad niet stiekem verzwijgt. Of wegmasseert. Of alles van God maar goedpraat. Nee, overal hoor je mensen worstelen met het kwaad. Kwaad in de wereld, maar ook het kwaad in hun eigen hart.

Mensen roepen naar God, worstelen met God. Worstelen met het kwaad in hun leven.

En ze roepen naar God, zijn boos of teleurgesteld. En dat zijn ze juist omdat God goed is.

Omdat ze hem kennen als een goede trouwe God, die woont in het licht. Juist daarom roepen ze naar Hem.

“U wilt toch leven? U wilt toch vrede en licht? Waarom sterven er dan zoveel mensen en is het in mijn leven vaak zo donker?”.

Zoals Psalm 88. Die psalm eindigt in het woordje duisternis.

We weten niet alles: We gaan samen Genesis 3 lezen. Over de slang, Adam en Eva, de boom van kennis van goed en kwaad. De breuk. De pijn. Maar let op: daar vinden we geen antwoord op onze vraag. Genesis 3 beschrijft waar het kwaad begonnen is. Waar het onze wereld binnenkwam. Niet over het waarom. Niet hoe het mogelijk is. Niet over de bron. Dus niet over onze vraag "Waar komt het kwaad vandaan?". Het antwoord vind je nergens in de Bijbel.

Je hebt van die oude kaarten.
Van Nederland of van Europa.

Dia 5.

Vaak hebben die oude kaarten witte vlekken. Dat betekent: daar zijn we nog niet geweest en dus weten we niet hoe het eruit ziet. Zo heeft de Bijbel ook witte vlekken: niet alles wordt verteld of uitgelegd. Wat is de Drie-eenheid precies. Of eeuwigheid. Hoe zien de hemel en de hel er nu precies uit? Hoe konden engelen duivelen worden? En zo ook onze vraag: "Waar komt het kwaad vandaan?".

En, weet je, je kunt zelfs zeggen, dat dit ook voor God een vraag is.

Het is ook voor God een vraag: 'Waarom laten mensen mij los? Waarom kiezen ze voor afgoden? Waarom doen ze elkaar zoveel kwaad? Waarom dat overspel?'

Dia 6

In Jeremia 2 staat dat zo. "Zal een meisje haar sieraden vergeten of een bruid haar tooi? Maar mijn volk is mij sinds jaar en dag vergeten."

De HERE bedoelt: ik ben zo goed voor mijn volk geweest. Ik heb haar liefgehad. Uit Egypte bevrijd en een land geven vol vrijheid en voedsel. Wat heb ik verkeerd gedaan?

Eigenlijk is er dus geen antwoord op.

Zo geeft ook Genesis 3 geen antwoord op onze vraag: "Waar komt het kwaad vandaan?". Het laat zien wanneer het kwaad de wereld binnenkwam.

Preek:

Het goede is er. Je ziet het om je heen.

Dia 7

Mensen, die voor vluchtelingen zorgen. Moeders, die alles geven voor hun kind. Vrienden, die echte vrienden zijn. Levenslange trouw in het huwelijk ondanks veel pijn. Mensen die hun leven geven voor hun land. Of hun luxe leventje offeren voor zieken in landen vol AIDS of Ebola. Je ziet veel licht en bloei.

Je zou bijna de vraag stellen: "Als er geen goede God bestaat, waar komt al dat goede dan toch vandaan?"

Het kwaad is er ook. Je ziet het om je heen. Het grote graaien. Zucht naar macht en aandacht. Corruptie. Vrouwenhandel. Oorlogen. Onthoofdingen.

Maar ook in het klein in pesten, egoïsme in huwelijken, oplichting, ruzies...

En je stelt de vraag: "Als er een goede God bestaat, waar komt dan al dit kwaad vandaan?"

Sommigen zeggen: er is geen God en ook geen goed of kwaad. Alles is materie. Het leven is gewoon een evolutionaire strijd en de best aangepaste, de sterkste, overleeft.

Anderen zeggen: er is een goede en een slechte macht aan het werk. Een witte en een zwarte koning. Goede en slechte goden.

En weer anderen: "Uiteindelijk heeft God alles geschapen. Ook de engel die een duivel werd. Dus het kwaad ook. Hij is zelf de zwarte koning!"

En sommigen zeggen zelfs, dat ook het kwaad goed kan zijn. Je wordt erdoor gevormd. Gehard.

Maar als je de bijbel leest, dan zijn twee dingen heel erg duidelijk:

Het eerste: God is echt goed. Hij woont in het licht. In God is geen spoor van duisternis. Hij is trouw en liefde. God is echt goed. Niet voor niets worstelen mensen met deze God.

En het tweede: het kwaad is echt kwaad. Het is donker en het maakt alles stuk wat je lief is. In het kwaad zit geen spootje licht. Niets goeds. Het is zinloos. Letterlijk doodlopend. Je moet dus niet te snel zeggen: "Ach, het zal wel ergens goed voor zijn". Als je ziek bent of als je kind sterft of als je vluchten moet en alles kwijt bent. "Het zal wel ergens goed voor zijn". Nee. Het is niet goed. Het is nergens goed voor. Het kwaad is geen donkere wolk waar toch nog wel een zilveren randje omheen zit. En dat God uit het kwaad iets goeds kan maken is een ander verhaal. Dat zegt meer over zijn macht en zijn diepe verlangen om ons van kwaad en dood te redden. Het kwaad is echt kwaad. Het doet echt pijn. Het loopt dood.

We lezen uit Genesis 3. Wat leren we daaruit? Een paar dingen.
Een paar.

Dia 8

Want we zouden hier natuurlijk uren over kunnen lezen en spreken. Over vragen rond kwaad en lijden zijn duizenden boeken geschreven. Een paar dingen dus.

1. We leren waar het kwaad begon te stromen.

We leren niet waar het kwaad vandaan komt. Niet hoe het mogelijk is, dat in een goede schepping van een goede God toch het kwaad kon binnenkomen. Nergens geeft de Bijbel een verklaring voor het kwaad. Er is geen verklaring voor. Het is niet te begrijpen.

2. God is liefde.

Alles in het paradijs vertelt ons dat God goed is. Ja, dat Hij liefde is. Het paradijs zelf met haar rivieren, haar duizenden vruchtbomen en bodemschatten. Goud en onyx. De mooiste dieren. Planten en bomen in grote veelkleurigheid. En in die Hof schiep Hij Adam. Een mens met een hart. Om mee te wandelen. Om te laten delen in de liefde die God al van eeuwigheid in zichzelf heeft. Om te delen in zijn blijdschap en geluk. Bij God is het letterlijk "hoe meer zielen hoe meer vreugd". En toen Adam zich eenzaam voelde en naast God toch ook een mens van vlees en bloed naast zich verlangde, toen gaf God hem Eva. De HERE zei niet vol pijn: "Ja, maar, Adam, je hebt mij toch!?!". Nee, in grote liefde gaf Hij Adam een vrouw. God is in die zin niet jaloers. Hij geeft. In overvloed. Hoe meer zielen hoe meer vreugd. En zo weerspiegelt de Hof van Eden de liefde, het hart, van God.

3. De mens is geen pion.

God schiep de mens. Een wezen met een hart. Net als hijzelf. Dieren hebben een instinct. Die doden als zij honger hebben. Die trekken in de winter naar het zuiden en in de zomer naar het noorden. Die paren in de paartijd. Maar mensen hebben hart. Een hart dat lief kan hebben. Een hart dat kan antwoorden. Omhelzen. Mensen kunnen denken en kiezen. Ze kunnen bruggen bouwen en computers. Mensen kunnen de mooiste muziek maken. De mens is dus heel mooi door God gemaakt. Met vele gaven versierd. God hecht dan ook grote waarde aan de mens. Want de mens kan liefhebben en uit vrije wil voor hem kiezen. Bloemen zijn mooi. Dieren zijn nog mooier en waardevoller. Mensen zijn het mooiste. En dat snappen we. Ik zou, bijvoorbeeld, mijn computer zo kunnen instellen, dat hij mij 's morgens om acht uur wakker maakt. Door mooie muziek. En dat hij daarna tegen mij zegt: "Ik heb je lief. Ik hou heel veel van je!".

Met ook nog een mooi rood hartje op het scherm.
Maar, ja, niemand zal geloven, dat die computer echt van me houdt.
Liefde is juist zo mooi, omdat het niet geprogrammeerd is. Echt vrij is. Als je vrouw tegen je zegt "Ik heb je heel erg lief", dan is dat het allermooiste. Daar doe je het voor.
Daar doet God het ook voor.
Voor de liefde.
Hij ziet uit naar ons antwoord. Ons vertrouwen. Onze dank. Onze liefde.
Zo goed en mooi heeft hij de mens gemaakt.

Daarom wijst hij die bomen ook aan in het midden van de hof. De boom die leven geeft en de boom der kennis van goed en kwaad.
Die boom waren gewone bomen. Niet extra goed of giftig.
Maar zo konden Adam en Eva elke dag laten zien, dat zij voor Hem kozen.
En nog.

De mens is dus geen pion!
Hij is geen weerloos wezen, dat door toeval op deze wereld is terechtgekomen. Machteloos wegdrijvend op de wilde, wrede golven van de geschiedenis. Bij duizenden stervend langs de kant van de weg. Niet gezien. Nooit geliefd.
Nee, de mens is geen zinloze pion.
De mens is een koning.
De mens kan kiezen. Antwoorden. Liefde geven aan God en aan mensen. Waard om te scheppen. Waard om voor te sterven. Waard om lief te hebben, oneindig lief te hebben.
Hoe mooi wil je het hebben!?

4. De slang.

Ja, dan komt de slang in beeld. Hij sluipt de Hof van Eden binnen.
De duivel. De satan.
Waar komt die opeens vandaan? Waarom laat God dat toe?
Ja, daar vertelt de Bijbel niet zo veel over.
Ook een beetje zo'n witte vlek op de kaart.
Wat de Bijbel wel vertelt is, dat satan eerst een engel was. Misschien een heel hoge engel, een aartsengel, zoals Michaël en Gabriël. Een prachtige engel vol licht. Hij wordt daarom vaak Lucifer genoemd. Lichtdrager. Geschapen om te dienen.
Maar hij vond zichzelf zo mooi en machtig, dat hij in een bodemloze trots verviel. Zelfliefde. Eerzucht. Hij wilde niet dienen, maar heersen. Als God zijn.

Zo werd hij een satan van God. Een tegenstander.
Hij werd een duivel, een wezen, dat met woorden Adam en Eva verleidde om met God te breken. Voor zichzelf te kiezen.
Wat doet hij precies?
Hij vertelt een halve waarheid. Hij is heel suggestief. Maakt God verdacht.
"God heeft zeker wel gezegd, Eva, dat als je van die boom eet, dat je dan zult sterven?
Maar, dat is niet waar, hoor, Eva. Ik ken hem. Hij is alleen maar bang, dat jullie ogen open zullen gaan en dat jullie dan even groot en machtig zullen worden als hij door de kennis van goed en kwaad. Hij wil jullie klein houden."
En dan kijken Adam en Eva opeens met heel andere ogen naar die boom en naar God.
Opeens wordt die boom de weg naar een groter geluk.
Opeens is God verdacht. Onbetrouwbaar. Hij heeft een dubbele agenda.
Je ziet Eva denken: "O, is hij dat van plan!".
En ze kijkt naar de vrucht en eet. En Adam eet.
Stel je voor: heel de hof spreekt over de goedheid van God en toch wantrouwen ze Hem.
Ze kiezen voor zichzelf.
Je hoort de pijnlijke vraag van God door de eeuwen echoën: "Zal een meisje haar sieraden vergeten of een bruid haar tooi? Maar mijn kinderen zijn mij vergeten."

5. Het kwaad.

Zo laten Adam en Eva het kwaad de schepping binnenkomen. Door te breken met God en voor zichzelf te kiezen. Voor hun eigen eer en hun eigen geluk.

En je ziet het kwaad, de zonde, meteen actief worden. Als een vreselijk virus.

Dat begint ermee, dat ze voor God wegvluchten als hij hen opzoekt in de Hof van Eden. In de avondkoelte. Ze vluchten. Dat deden ze nooit. Anders keken ze juist naar de HERE uit.

Want wat was het mooi om met hem te wandelen. Zijn stem te horen zijn licht te voelen.

Maar nu vluchten ze. Angstig. De band is stuk.

En dan, als God hen vraagt wat er gebeurd is en waarom ze toch van de boom gegeten hebben, dan geven ze elkaar de schuld. "De vrouw, die u mij gegeven hebt", zegt Adam.

"De slang", zegt Eva.

Zie de mens.

"Als mijn baas wat beter voor mij was geweest. Als mijn vrouw wat mooier, liever, beter was geweest. Als mijn moeder....als mijn leraar... als de regering...als mijn dominee....als God...".

Dan was ik wel geslaagd. Aan mij ligt het niet.

En zo schuiven we de schuld door en spelen het slachtoffer.

Wat moeilijk om ook eerlijk naar jezelf te kijken.

Want we kunnen God natuurlijk verwijten maken. Hij is God en heeft alles geschapen.

Maar kijk eens naar de mens!

Sterven er niet miljoenen van de honger omdat anderen zich gulzig dood eten.

Wij drinken onze koffie en eten onze chocola. Maar hoeveel ontvangen de arme boeren daarvan? Miljoenen zijn op de vlucht. Maar wie zijn die oorlogen begonnen? Miljoenen vrouwen zijn seks-slavinnen, maar wie laten die handel toe? Wie bouwden de concentratiekampen?

Wat doet God nu?

Begint Hij zich te verdedigen. Gaat Hij zeggen, dat het allemaal niet waar is wat de slang heeft verteld? Dat ze het anders moeten zien? Dat je hem best wel kunt vertrouwen?

Nee.

Het wantrouwen is al gezaaid. Het is zijn woord tegenover het woord van de slang.

Nee, wat God doet is dit: Hij neemt de mens bij de hand en gaat met hem de wereld in. De wereld buiten het paradijs. De wereld van goed en kwaad. En hij laat aan de feiten zien, hoe goed het goede is en hoe kwaad het kwaad.

Hij laat aan de feiten zien, dat je Hem wel kunt vertrouwen.

Dat Hij de bloei van de mens wil. Dat het kwaad alleen maar beschadigt. Doodt.

Hij vertelt daarom wat ze gaan tegenkomen: er komt pijn in de schepping. Pijn in het huwelijk tussen man en vrouw. De pijn van het egoïsme.

Pijn in het krijgen en grootbrengen van kinderen.

Pijn in het harde werken.

Pijn als je ouder wordt er sterft.

Pijn, die ons elke dag zegt, dat er iets niet klopt.

Het kwaad is een doodlopende weg. Zinloos.

Tegelijk spreekt hij over een nieuw begin. Over de slang en het kwaad, dat een keer overwonnen en vernietigd zal worden. Beloften van leven.

God verklaart het kwaad niet. Hij gaat het ontmaskeren en uitbannen.

Zo gaat God op weg met de mens door de geschiedenis. Hij sluit een verbond. Hij geeft zijn Heilige Geest. En de mens mag kijken en kiezen. Opnieuw kiezen.

Voor het goede of het kwade. Voor God of de afgoden. Voor liefde of egoïsme.

Door heel de geschiedenis heen.

Zelf inzien dat God goed is en het kwaad echt slecht.

En dan volgen de verhalen over Kaïn en Abel. Abraham, Jakob, Egypte met haar afgoden, de woestijn, het beloofde land, David, Baäl, Kamos.... Tot in onze tijd aan toe zie je en ervaar je het goede en het kwade. En we mogen kiezen.

Nog steeds kiezen.

6. Het kruis.

Dia 9

Alle lijnen komen samen als Jezus aan het kruis hangt.

*Daar zie je hoe intens kwaad het kwaad is.

Dia 10

Want Jezus hangt aan het kruis. Jezus die alleen maar goed deed. Zieken genas. Zonden vergaf. Doden opwekte. Te eten gaf. Zegende. Zijn leven gaf als offer voor vijanden. Nooit terugsloeg. Hij was alleen maar goed.

En mensen hangen hem aan een kruis. Staan te schreeuwen. Wreed en zonder medelijden. Dit is satan.

Nooit is het kwaad duidelijker als zelfs onschuldige mensen moeten lijden, vluchten, sterven. Als zelfs kinderen worden vermoord.

Het kruis ontmaskert zo het kwaad. Dit is het nu! Het leven zonder God.

Dia 11

*Tegelijk laat het kruis zien, dat God echt goed is. Liefde. Want Hij geeft zijn eigen zoon om voor de wereld de dood te sterven. God bewijst zijn liefde aan ons. Zijn diepe verlangen om ons te bevrijden van het kwaad.

De koning sterft.

We hoeven God niet te verdedigen. Hij is niet de bron van het kwaad.

Dat bewijst hij zelf wel.

*Bij het kruis zie je ook de macht van God. Hoe hij zijn schepping draagt.

Dia 12

Elke dag een nieuwe dag.

Hoe hij het kwaad ruimte geeft en tegelijk begrenst. Door mensen heen.

Het kwaad zelfs gebruikt voor zijn doel: de ontmaskering en de verlossing van het kwaad.

Zoals bij Jezus.

Hij gebruikt zijn macht om zijn Zoon als mens op aarde geboren te laten worden.

Op aarde wordt Jezus gehaat en gekruisigd. Door mensen, die allemaal bang zijn voor hun eigen positie. Pilatus, Kajafas. Of bang om hun gezicht te verliezen.

Ze lijken heel machtig: ze spijkeren de zoon van God aan een kruis.

Mar door hun handelen heen brengt God het offer dat de wereld nodig heeft en ontmaskert Hij tegelijk de leegheid en domheid van het kwaad.

7. De toekomst.

Dia 13

In de Bijbel wordt onze vraag vrijwel nooit gesteld: "Waar komt het kwaad vandaan?".

Daar wordt niet zo vaak teruggekeken.

Vaker klinkt de vraag "Hoe lang nog?".

Want er ligt een belofte van God. Over een Koning, die zou overwinnen.

Een Koning, die zei: "Ik ben het licht van de wereld".

Beloften over een nieuw paradijs op een nieuwe aarde.

Over de vernietiging van de satan en het kwaad.

"Hoe lang nog!??".

We zagen al, dat de Bijbel ons veel ruimte geeft om te huilen en te vragen en protesteren en te klagen over het kwaad en het lijden. Als iets wat in onbegrijpelijk contrast staat met de goedheid van God.

De Bijbel geeft ons geen antwoord. Wel hoop.

De Bijbel voert ons dus veel en veel verder: we worden opgeroepen om ons te verheugen in het vooruitzicht, dat het kwaad wordt overwonnen, uiteindelijk zal worden vernietigd.

Amen.

